

MEMORIES DEL RETORN
Isidor Cònsul

Avel.lí Artís-Gener, **Tísner**, Viure i veure/4. Editorial Pòrtic.
Barcelona, 1996.

A bord del vaixell Satrústegui, **Tísner** arribà a Barcelona el darrer dia de 1965, acompanyat de la seva esposa i de tres dels seus cinc fills. Retornaven a casa amb el cor encogit per l'emoció, quedava enrere el llarg parèntesi de l'exili mexicà i s'obria, per endavant, el repte d'haver de començar de nou als cinquanta-tres anys repicats. En aquest punt comença el quart lliurament de les memòries de **Tísner** que s'acaben, en homenatge significatiu, el dia de la mort de Pere Calders, el 21 de juliol de 1994. Entre el cap i la punta del llibre roden les peripècies de gairebé trenta anys i el lector pot resseguir-hi els fils d'una aventura vital engrescada, sorneguera i entusiasta.

S'ha remarcat manta vegades que **Tísner**, vist com a personatge, llueix unes qualitats de parament que el fan enormement seductor, i em penso que la gràcia estricta de les seves memòries és haver reeixit a escampar-hi, fent-ne bona literatura, la jeia del mateix patró personal. Per això és fàcil lliscar per l'ataconament de pàgines de Viure i veure i deixar-se endur pel torrent de cordialitat i franquesa que traginen, perquè reflecteixen sense embuts un tranc àgil, intel·ligent i sensible, la manera de ser d'un tipus singular, de curiositat encomanadissa, que vesteix gechs de lucidesa esmolada d'ironia i el guany impagable d'una jocunda vitalitat.

El quart volum de Viure i veure roda per les dificultats dels primers temps a Barcelona amb l'emoció de recuperar la terra i la

tristesa de copsar-hi les maleses del franquisme. Els records s'estiren amb el treball a "Tele-exprés", les trapelleries fins a trobar una vivenda digna, els comentaris sobre la pròpia obra literària, els problemes policials amb el règim anterior i el camí d'una discreta clandestinitat. Es conegut, d'altra banda, que retornat de l'exili, **Tísner** va saber connectar amb els joves que començaven a escriure i recorda que el seu pis es convertí en indret de trobada per on passaven visitants com Montserrat Roig, Josep M. Benet i Jornet, Víctor Mora, Jaume Melendres, Robert Saladrigas i, sobretot, Maria Antònia Oliver i Jaume Fuster. Junts, i endut per l'entusiasme que l'ha caracteritzat sempre, treballaren en la recuperació del Centre Català del PEN Club (exiliat a Cambridge sota la tutela de Josep M. Batista i Roca) i en la creació de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

DE CAMBRIGDE A L'ESPLUGA

Els afers del PEN Club Català ocupen un espai generós entre les pàgines del quart lliurament de Viure i veure. **Tísner** detalla el viatge que féu a Londres per tramitar, del PEN Club Internacional, la normalització de l'entitat a l'interior de Catalunya. Hi va haver de vèncer la tibada resistència de Josep M. Batista i Roca que més aviat posava dificultats a deixar que el PEN Català abandonés l'exili. Un cop aconseguit, arribà la primera assemblea de reorganització del PEN Club Català celebrada en un autocar i fent el trajecte de Barcelona a L'Espluga del Francolí. La curiosa experiència pot semblar exagerada i té, d'altra banda, tota la traça de l'enginyer **tisnerià**. Fou el 4 de febrer de 1973, i encara que el franquisme es decantava cap a les acaballes, calia anar atent a no baixar la guàrdia ni abandonar

mesures estrictes de seguretat. L'autocar, carregat amb una quarantena d'escriptors, el menava un veí del mateix Tísner, Albert Seoane, que havia estat soldat al seu comandament al front d'Aragó. La resta dels afers del Centre Català del PEN passen per un substantiu colofó en el viatge que féu a Sydney, el desembre de 1977, per assistir al XII Congrés del PEN Club, i els enrenous de la celebració de la Conferència del PEN Club a Barcelona, el 1978.

UNA MEMORIA QUE S'APRIMA

El quart lliurament de Viure i Veure presenta diferències substancials, quant a estil sobretot, respecte de les trameses anteriors. En la tacada d'un sol volum, **Tísner** hi ha enllestit trenta anys de la seva vida i, en general, el text no guarda la mateixa minuciositat narrativa ni la prolixitat de records que caracteritzaven els tres llibres anteriors. Deu ser, com afirmen les veus de l'experiència, que la memòria se'ns aprima a mesura que passem fil del cabdell de la vida. Per això resulta que, fet i fet, recordem menys del passat immediat que no pas de la infantesa i de la primera joventut que continuen funcionant com a pedreres fecundes per a apeixar la memòria.

Suposo que aquesta és la raó que en el darrer Viure i veure tot esdevingui més sintètic, i a estones fins i tot amb detalls tractats amb criteris telegràfics. Per la mateixa regla de tres, tampoc no deu ser rar que el lector enllaminat per l'experiència exuberant de volums anteriors enyori ara aquells tous de prosa molsuda i barroca que hi campaven a lloure. Si més no, aquesta ha estat la meua experiència de lector. Potser sí que la memòria s'ha afeblit, però també poden jugar-hi altres factors com el d'una certa pressa per

enllestir aviat i acabar l'obra. La llosa dels anys deu ser feixuga i **Tísner** és massa lúcida per no adonar-se que el fil també s'aprima davant d'un futur cada cop més hipotètic.

De tota manera, n'hi ha prou amb la certesa que els quatre volums conformen un magnífic monument a la memòria i només resta regraciar-li l'esforç i el regal d'alta literatura que ens deixa.
(Isidor Cònsul)